

Спеціалізованій вченій раді
Д 35.051.01
Львівського національного
університету імені Івана Франка
м. Львів, пр. Свободи, 18

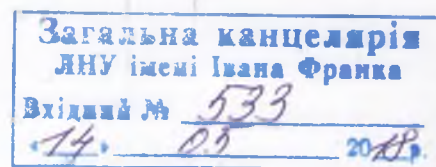
ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
КРУГЛЯКОВОЇ ВІРИ ВОЛОДИМИРІВНИ
на тему: “Управління інноваційним потенціалом суб’єктів
господарювання харчової промисловості України”,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

На підставі вивчення підготовленої Кругляковою Вірою Володимирівною дисертації на тему: “Управління інноваційним потенціалом суб’єктів господарювання харчової промисловості України” та наукових праць, опублікованих за темою дослідження, можна констатувати наступне.

Актуальність теми дослідження. Вирішальне значення в сучасних умовах для розвитку економіки відіграє розвиток інноваційної діяльності. За роки ринкових трансформацій Україна так і не змогла наблизитися до інноваційних параметрів розвинених країн. Визнання пріоритетності інноваційного розвитку вітчизняних суб’єктів господарювання, проголошення державної політики, спрямованої на інноваційну модель економічного розвитку, зумовлюють особливу актуальність розв’язання проблеми формування ефективної системи управління інноваційним потенціалом.

Динамічність процесів інтеграції України до світової економічної, зокрема, агропродовольчої системи, в ряд першочергових завдань вимагає підняття техніко-технологічного рівня харчової промисловості до вищих світових стандартів. Це передбачає активізацію інноваційного потенціалу, докорінну реконструкцію та модернізацію виробничої бази харчових суб’єктів господарювання, оснащення їх сучасною технікою, впровадження новітніх маловідходних, ресурсозберігаючих та екологічнобезпечних технологій, переходу галузі на інноваційну модель розвитку. Усе це зумовлює необхідність здійснення глибоких теоретичних та практичних досліджень з питань удосконалення процесу управління інноваційним потенціалом суб’єктів господарювання.

Незважаючи на значну кількість наукових розробок щодо оцінки інноваційного потенціалу, у фаховій літературі недостатньо досліджено управління інноваційним потенціалом підприємств харчової промисловості, розвиток якої є стратегічним для розвитку країни. З огляду на вищезазначене, тема дисертаційної роботи Круглякової В.В. є актуальною і практично значущою.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі Круглякової В.В. на тему: “Управління інноваційним потенціалом суб’єктів господарювання харчової промисловості України” є науково обґрунтованими та достовірними.

Зміст проведеного дослідження розкриває його тему в межах обраного плану та поставлених автором завдань. Розглянуті в роботі питання викладені в структурній послідовності, висновки є логічним завершенням проведеного автором дослідження та загальним підсумком його результатів, що забезпечує комплексний підхід для досягнення мети.

Автором продемонстровано достатній рівень вмінь та навичок, необхідних для науково-пошукових досліджень. Зроблені у дисертації висновки та рекомендації логічні і є результатом всебічного та об’єктивного аналізу досліджуваного явища за допомогою сучасного наукового інструментарію. Дисертантом використано широкий арсенал сучасних методів дослідження: узагальнення та групування, аналізу і синтезу – для уточнення основних понять дисертаційної роботи, формально-логічний, статистичний, порівняльного аналізу, анкетування й експертної оцінки.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій ґрунтується на докладному опрацюванні значного обсягу нормативно-правових документів зі сфери управління інноваційною діяльністю, офіційних програмних документів органів виконавчої влади України та місцевого самоврядування, даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Міністерства освіти і науки України, Державної служби статистики, аналітичних матеріалів міжнародних організацій, даних обліку й звітності суб’єктів господарювання України, широкого спектру наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених. Автором опрацьовано 204 літературних джерела. Коректність посилань на літературні джерела дозволяє виокремити наукові здобутки автора від наукових напрацювань інших вчених. Виклад теоретичного матеріалу підкріплений аналізом фактичних даних, графічним матеріалом, власними розрахунками, посиланнями на положення чинного законодавства.

Про достовірність сформульованих наукових положень, висновків та пропозицій свідчить по-перше, їх використання автором при апробації на 12 науково-практичних конференціях, як в Україні так і за її межами, по-друге, основні положення знайшли своє відображення у 21 наукових працях, серед яких є статті, опубліковані у зарубіжних виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, по-третє, наукові результати були впроваджені у практику і навчальний процес.

Таким чином, аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації і виносяться на захист.

У теоретичному плані являє науковий інтерес позиція автора щодо узагальнення теоретичних підходів до визначення економічної сутності інноваційного потенціалу та процесу управління ним (27-33). Це дозволило дисертанту зробити висновок, що управління інноваційним потенціалом суб'єктів господарювання має бути платформою для формування інноваційної політики держави в сучасних умовах господарювання (с. 6 автореферату).

Теоретичною цінністю характеризується підхід до організаційної структури державного управління інноваційним потенціалом. В результаті дослідження автором було: по-перше, складено горизонтально-вертикальну структуру управління інноваційним потенціалом суб'єктів господарювання харчової промисловості України на усіх рівнях національної економіки (с. 43); по-друге окреслено принципи управління інноваційним потенціалом, а саме: комплексності, системності, цілеспрямованості, безперервності (с. 44).

Автор обґрунтовано доводить, що всі методи стимулювання до інноваційної діяльності у харчовій промисловості (державні програми розвитку економіки, промисловості, аграрного сектору, малого та середнього підприємництва, інноваційного розвитку; інструменти податкового стимулювання; міжнародні програми щодо залучення грантів) спрямовані на кінцеву ланку процесу управління інноваційним потенціалом – суб'єкта господарювання (сс. 55-62).

Позиція автора, що важливим чинником впливу на інноваційну діяльність є мотивація інноваційної діяльності та здатність реагувати на ринкові зміни, постає в роботі стиржневою, зокрема для побудови матриці інноваційного потенціалу та мотивації щодо реагування на конкурентну ситуацію (с. 111).

Цікавим та корисним з практичної точки зору є розглянута в 1.2 методика обчислення інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання харчової промисловості. Автор слушно зазначає, що використання інтегральних показників дадуть змогу суб'єктам господарювання оцінити власний інноваційний потенціал та обрати стратегію розвитку. Так, в якості основних автором запропоновано обрати чотири компоненти: економічну, організаційно-технічну, фінансово-інвестиційну й управлінську (сс. 49-50). Заслугує на увагу апробація запропонованої методики на суб'єктах господарювання харчової промисловості і надання рекомендацій на основі отриманих результатів з врахуванням раніше розглянутих інноваційних стратегій (сс. 115-117).

Практичною цінністю в контексті управління інноваційним розвитком суб'єктів господарювання є обґрунтування дисертантом чотирьох варіантів інноваційних стратегій в діяльності суб'єктів господарювання в залежності від активності створення і впровадження інновацій: активна, активно-пасивна, пасивна та пасивно-активна стратегії, які лежать в основі запропонованої матриці (сс. 111-113). Слід відмітити, що запропонована методика вибору стратегії для інноваційного розвитку дає змогу суб'єктам господарювання швидко отримувати інформацію щодо нових технологій, продукції, необхідного персоналу, підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, якісних характеристик інноваційної діяльності та ін.

На думку автора, важливо в процесі виробництва застосовувати енергоощадні технології, оскільки харчова промисловість є досить енергозатратною. Дисертант дійшов висновку, що головними напрямками енергозбереження в харчовій промисловості є: використання вторинних енергетичних ресурсів, виробництво біопалива, використання відходів у вигляді соняшникового лушпиння та макухи для виробництва пелет і гранул, виробництво електричної та теплової енергії з органічного палива (с. 166).

Обґрунтованою є пропозиція автора, щодо необхідності надання державної підтримки суб'єктам господарювання харчової промисловості на основі принципів державно-приватного партнерства, які передбачають активну участь кожної із сторін і рівноправне партнерство, що детально розглянуто в п.3.2. На думку автора, актуальною формою таких взаємовідносин для інноваційного розвитку харчової промисловості є аграрні кластери та технопарки (сс. 144-147).

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження. Дисертаційне дослідження, проведене здобувачем, містить нові науково обґрунтовані результати, які характеризують наукову новизну дисертації, розкривають особистий внесок автора в розробку досліджуваного питання. До основних наукових результатів, одержаних автором, варто віднести такі.

У розділі 1 автором удосконалено понятійний апарат дослідження в управлінні інноваційним розвитком, в частині уточнення сутності понять "інноваційний потенціал" та "управління інноваційним потенціалом". Так, автором обґрунтовано трактування інноваційного потенціалу, як комплексу прогнозованих чи мобілізованих ресурсних, системних, функціональних можливостей (с. 29). Автор доводить, що "управління інноваційним потенціалом" передбачає комплексну взаємодію процесів і заходів управлінського циклу, форм і методів його організації (с. 32).

У роботі розкрито організаційно-методичні основи процесу управління інноваційним потенціалом суб'єктів господарювання харчової промисловості. Автор стверджує, що завдяки визначенню етапів його здійснення та дослідженню зовнішнього й внутрішнього середовищ суб'єктів господарювання (сс. 46-48) можна підвищити якість ухвалення рішень у ході управління інноваційним потенціалом господарюючих суб'єктів.

У роботі обґрунтовано підходи до оцінювання рівня інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання харчової промисловості із виділенням економічної, організаційно-технічної, фінансово-інвестиційної й управлінської компонент (сс. 48-53). Саме такі підходи дають змогу комплексно розглянути процес формування інноваційного потенціалу господарюючих суб'єктів.

Оригінальним доробком автора є визначення рівня мотивації щодо реагування на конкурентну ситуацію, що ґрунтується на виокремленні таких індикаторів, як темп зростання інноваційної реалізованої продукції, загроза, яку інноваційна діяльність представляє традиційним її видам, рівень взаємозв'язку інноваційного й існуючого виду діяльності та коефіцієнт, що враховує реакцію конкурентів внаслідок впровадження інновації (сс. 70-71).

У роботі набуло подальшого розвитку формування методичного підходу стосовно вибору та формування інноваційної стратегії суб'єктів господарювання харчової промисловості на основі запропонованої матриці інноваційного потенціалу й мотивації щодо реагування на конкурентну ситуацію (сс. 110-113). Застосування такої матриці, на думку автора, підвищить якість ухвалення управлінських рішень, пов'язаних з ефективністю використання інноваційного потенціалу суб'єктами господарювання в процесі управління інноваційним розвитком суб'єктів господарювання.

Для сприяння мінімізації паливної складової у собівартості виробленої електроенергії і, як наслідок, кінцевої продукції, що виробляють суб'єкти господарювання харчової промисловості, автором розроблено пропозиції щодо підвищення ефективності управління інноваційним потенціалом суб'єктів господарювання харчової промисловості на основі енергозбереження завдяки впровадженню інноваційних енергозберігаючих технологій і альтернативних видів енергії (сс. 152-159).

У роботі удосконалено підходи до організації управління інноваційним потенціалом на різних рівнях національної економіки. Зокрема, запропоновано рекомендації щодо досягнення відповідного рівня інноваційного розвитку з урахуванням сфери й напрямів управління і регулювання інноваційною політикою, діяльністю та потенціалом на усіх рівнях господарювання (сс. 129-131).

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами. Дисертація є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри менеджменту Львівського національного університету імені Івана Франка, яка проводиться за темою: "Управління стратегічними змінами в господарській системі України" (номер державної реєстрації 0116U001641). Авторський внесок у розробку вказаної методики полягає в узагальненні теоретичних підходів та вдосконаленні методичного забезпечення процесу управління інноваційним потенціалом на різних рівнях національної економіки, зокрема, в частині формування та вибору стратегії інноваційного розвитку суб'єктів господарювання харчової промисловості.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Матеріали дисертації та автореферату викладені у науковому стилі, логічно і послідовно. За обсягом, структурою та оформленням автореферат і дисертація повністю відповідають чинним вимогам.

Значущість результатів дослідження для науки і практики, рекомендації щодо їх подальшого використання, отримані в процесі виконання дисертаційної роботи, мають наукове та практичне значення і були використані у діяльності різних рівнів національної економіки.

Основні науково-прикладні розробки та рекомендації впроваджено на регіональному рівні у діяльність управління аналізу та стратегічного планування департаменту економічної політики Львівської обласної державної адміністрації – науково-методичні рекомендації щодо використання принципів

послідовно-паралельного підходу до управління інноваційним потенціалом на всіх рівнях господарювання (довідка № 1-11-3925 від 31.10.2017 р.); управління економічного розвитку та підприємництва департаменту агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації – науково-методичні рекомендації щодо вибору стратегії розвитку суб'єктів господарювання на основі матриці інноваційного потенціалу та мотивації щодо реагування на конкурентну ситуацію (довідка № 03-2426 від 08.11.2017 р.).

Науково-методичний підхід щодо підвищення ефективності управління інноваційним потенціалом, що передбачає для формування та вибору інноваційної стратегії використання матриці інноваційного потенціалу та мотивації щодо реагування на конкурентну ситуацію, використано у діяльності ТзОВ “Молочна компанія “ГАЛИЧИНА” (довідка №53/05 від 16.02.2018 р.).

Теоретико-методичні результати дослідження використовуються у навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка під час викладання дисциплін “Управління інноваціями”, “Управління інноваційним потенціалом” (довідка № 303-Н від 26.01.2018 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих працях та авторефераті. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та опублікованими працями здобувача наукового ступеня дозволяє зробити висновок, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, знайшли своє відображення у публікаціях автора.

Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Круглякової Віри Володимирівни, відображені у наукових працях здобувача, матеріалах всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій.

За результатами дослідження опубліковано 21 наукову працю загальним обсягом 21,93 д.а. (особисто автору належать 7,62 д.а.), з них 1 монографія у співавторстві, 7 статей у наукових фахових виданнях України (з них 5 – у наукометричних виданнях), 1 стаття – у зарубіжному виданні та 12 праць – в інших наукових виданнях та збірниках матеріалів тез доповідей на конференціях.

Публікації та автореферат повністю відображають зміст дисертаційної роботи. Аналіз публікацій автора дозволяє констатувати достатню повноту висвітлення основних наукових положень дисертації у науковій літературі для здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Відзначаючи позитивні сторони та авторський підхід до вирішення поставленої науково-практичної проблеми, необхідно звернути увагу на деякі положення дисертаційної роботи, які, на мій погляд, мають дискусійний характер і потребують подальшого обґрунтування:

1. Розробка інтегрального показника рівня інноваційного потенціалу має практичне значення і характеризується новизною. Так, дисертантом у п. 1.2

запропоновано з метою визначення інтегрального показника рівня інноваційного потенціалу обчислювати такі компоненти інноваційного потенціалу, як економічну, організаційно-технічну, фінансово-інвестиційну та управлінську. Для цього подано формули та методи їх обчислення (сс. 49-52). Проте в роботі не достатньо конкретизовано джерело та види аналітичних матеріалів щодо визначення рівня інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання.

2. Позитивно оцінюючи авторський підхід щодо обґрунтування інноваційних стратегій діяльності суб'єктів господарювання шляхом побудови матриці, яка базується на двох інтегральних показниках: рівень інноваційного потенціалу та рівень мотивації щодо реагування на конкурентну ситуацію, варто зазначити, що дисертант пропонує визначати рівень мотивації через ряд показників, серед яких особливу цікавість представляють два, які порівнюють між собою інноваційну та традиційну діяльність підприємства визначаючи рівень загрози і взаємодії (с.70). Проте, назва одного з показників, а саме «загроза, яку інноваційна діяльність представляє традиційному виду діяльності» є невдалою, оскільки надає впровадженню інновацій негативний відтінок.

3. Як було зазначено в попередньому зауваженні, автор для розрахунку інтегральних показників намагається визначити рівень загрози і взаємодії інноваційної та традиційної діяльності. Однак, варто зазначити, що досить складно визначити момент часу, коли інноваційна діяльність стає традиційною, якщо мова йде лише про новий вид продукції. Окрім того, на наш погляд, немає чіткого розподілу між інноваційною та традиційною діяльністю, оскільки інноваційна діяльність охоплює різні сфери діяльності підприємства: впровадження нових способів організації виробництва, вдосконалення технології, маркетингові інновації, тощо, які не завжди передбачають випуск нового товару. Тому постає питання універсальності та можливості практичної оцінки запропонованих показників.

4. У підрозділі 2.3 дисертант здійснила апробацію запропонованої методики вибору та формування стратегії інноваційного розвитку на прикладі суб'єктів господарювання харчової промисловості. У роботі зазначено, що для окремих розрахунків було використано дані управлінського обліку (сс. 113-121). Варто було б відобразити дані управлінського обліку досліджуваних суб'єктів господарювання харчової промисловості у додатках.

5. На рис. 1.1 автор аналізує вплив та взаємодію інноваційного потенціалу на різних рівнях господарювання: інноваційний потенціал держави, регіону та суб'єкта господарювання (с. 26). Доцільно було б відобразити на цьому рисунку вплив і взаємодію рівня галузі з іншими рівнями, зокрема харчової галузі.

6. Водночас, важливо звернути увагу на незначні технічні помилки у тексті дисертаційної роботи. Зокрема, у підпункті 2.2 подано статистичний аналіз інноваційної діяльності у харчовій промисловості за регіонами України, матеріал перевантажений статистичними й аналітичними даними.

Загалом висловлені зауваження щодо наявності певних недоліків в роботі не знижують значущість та якість дисертації Круглякової В.В., яку можна вважати завершеною. Враховуючи актуальність даної проблематики, вказані зауваження можуть бути використанні автором в процесі здійснення подальших наукових досліджень.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Круглякової Віри Володимирівни на тему “Управління інноваційним потенціалом суб’єктів господарювання харчової промисловості України” є самостійним, цілісним, завершеним науковим дослідженням на актуальну тему, яке має теоретичне та практичне значення, виконане на високому теоретико-методологічному рівні та відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. На основі проведеного дослідження здобувачем отримані нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо комплексного вивчення теоретичних та методичних питань управління інноваційним потенціалом суб’єктів господарювання харчової промисловості України. Автореферат дисертації за своїм змістом ідентичний з основними положеннями дисертації, дає повну переконливу уяву про виконану роботу та відображає основні наукові результати й висновки, сформульовані у дисертації.

Дисертаційна робота за оформленням, змістом, теоретичною та практичною важливістю, науковою новизною повною мірою відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук та пунктам 9, 11, 12, 13 і 14 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567 (зі змінами та доповненнями), а її автор – Круглякова Віра Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доцент кафедри інвестиційної діяльності
ДВНЗ “Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана”
кандидат економічних наук, доцент

О. М. Юркевич
О. М. Юркевич

